

İŞÇİ TİYATROSU ÜSTÜNE İKİ ÇALIŞMA

S. Günay AKARSU

Hızla değişen ve günümüzde değişim hızı daha da artan ülkemizde en az değişen birimler araştırılrsa neler bulunur bilemem ama, bence bunların on sıralarında tiyatromuz yer alır kuşkusuz. Acı bir gerçek. Tiyatromuzun toplumsal gelişme ayak uyduramayıp geri kaldığını söylediğimiz zaman üzülenler, bozulanlar, kabul etmek istemeyenler de çıkıyor elbet. Göz yummakla, görmezden gelmekle gerçekler değişmiyor ama...

Üstelik tiyatromuzun bu gelişemesinin ya da değişmeme çabasının nedeni ortada. Toplumsal yapıyı kendine göre biçimledikten sonra ona dört elle sarılan egemen sınıfların değişim düşmanı kesilivermesine şaşılır mı! Eğer bir ülkede tiyatroyu değişimden ödü patlayan sınıflar besleyip oluştuyorsa, ilerici - devrimci tiyatrolar da içinde olmak üzere bütün profesyonel tiyatrolar bu yapının ekonomik, toplumsal ve dolayısıyla sanatsal koşullarıyla kısıklarak sariip sarmalanmışsa bir oranda de-

ğişime de kapanmış olurlar. Kimi bilincle yapar bunu, toplumu egemenleriyle çıkar birliği içindedir, uyuşum içindedir. Kimi de çözümsüzdür. Zorlanır, cabalar, direnir, sonunda ödün verir. İstedığı ölçüde, daha doğrusu toplumla birlikte yenileşemez, değişemez. Bunun sonunda da toplumsal gelişmenin yavaş yavaş arkasında kalır.

Peki, neredeyse kısır döngüye ulaşacak bu durağanlığın çıkış noktaları bulunamaz mı? Bulunur elbet. Yeter ki toplumun değişime açık seyirci kesimiyle bütünleşmeye başlansın. Yeter ki, şimdiye değin tanımlanan tiyatronun dışında, dahası üstünde bir tiyatro yapmanın ancak ve ancak şimdiye değin oluşturulan seyirci kesimi dışından kazanılacak yeni seyirciyle birlikte başarılıacağı gerçeği gün ışığına getirilsin. O zaman bir değil birçok çıkış noktası kendiliğinden belirir.

Bunlardan birinin, seyircisini kesinlikle belirleyip, onunla sürekli bir bütünleşme çabasına giren, bir oranda da bunu başaran amatör topluluklar olduğunu çok yinelemişimdir. Geçenlerde, bu savımı destekleyen bir örnek göndirdim. Yılmaz Onay, tiyatro dünyamızda özgün ve yaratıcı çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiş bir yönetmenimizdir. Sahneye koyduğu oyunlarla haklı bir beğeni toplamıştır. Ve daha da önemlisi uzun yılların amatör tiyatrocusudur Yılmaz Onay.

Bugünlerde birbirini bütünleyen iki önemli çalışması tiyatro yaşamımıza başka bir canlılık getirdi, getirecek. Bunlardan biri çevirdiği bir kitap: «İŞÇİ TİYATROLARI - Ajitprop Toplulukları» Hitler öncesi Almanya'sında bütün bir hareketin içinde yer alan bir tiyatro etkinliğinin belgeleri, bugün bizim için değer biçilmez birer örnek ve kılavuz olma niteliğinde. Belli bir savaşım içinde

yer alan bütün amatör tiyatrocuların ve hemen onların yanında bütün tiyatrocuların öğreneceği çok şey var bu kitapta.

Onay'ın ikinci çalışması ise gene bir amatör toplulukla, ama bu kez daha bilgili ve bilinçli olarak işe girişmesi. Şimdiye değin yaptığı çalışmalarından ve elbette ki çevirdiği kitaptan da yararlanarak yeni bir solukla çıkıyor karşımıza: sorumluluğunu bilip yüklenen bir örgüt tiyatrosuyla. İşçi Kültür Derneği'nde oluşturduğu amatör topluluk, amatörüğün bütün özelliklerini taşıyor. İçlerinde geçen yıl AST'ta Ulvi Uraz ödülünü kazanan Yeşim Dorman da olsa bozulmuyor bu bütünsellik. Toplumsal gerçekleri somut verilere dayanarak genelleyen başlangıçtan sonra oyun 15-16 haziran direnişine gelip dayanıyor. Ve bu öz, yukarda değindiğim kalıplaşmış kentsoylu tiyatrosunun verileriyle değil de geleceğin tiyatrosunu oluşturan kazanımlarla sahnelenmiş. Asıl önemli olan bu. Onay'ın çevirdiği kitapla birlikte bu çalışmanın da tiyatromuzun yarınına katkısı büyük olacak sanırım.